

נפשיה לספיקא, וודאי הזכיר שם גדולה על הגדולה ביותר, שאם ישתכח הדבר שלא יהא בספק. (עפ"י גמרא לעיל נא:).

ג. רבי מאיר סבר אדם מכניס עצמו לספק, ורבי יוסי סבר אין מכניס עצמו לספק וכוונתו רק על המשמעות הודאית.
הלכה כרבי יוסי, כאמור.

דף טה

קלו. מה הדין באופנים הבאים?

א. האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני. וכן להפך.
ב. 'קדשתיך' — 'לא קדשת אלא בתי'; 'קדשתי את בתך' — 'לא קדשת אלא אותי'.
ג. המקדש בעד אחד.
ד. שנים שבאו ממדינת הים ואשה עמהם וחבילה עמהם. זה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי, וכן אומר חברו, זו אשתי זה עבדי וזו חבילתי. והאשה אומרת אלו שני עבדי וחבילה שלי.

א. האומר לאשה קדשתיך (בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים) והיא אומרת לא קדשתני — הוא אסור בקרובותיה, שעשאן על עצמו חתיכה דאיסורא בהודאתו. והיא מותרת בקרוביו, שאינו נאמן לאסרה, ואין צריכה הימנו גט.

היא אומרת קדשתי והוא אומר לא קדשתיך — היא אסורה בקרוביו, וכן אסורה לכל העולם עד שיתן לה גט, והוא מותר בקרובותיה. [ואעפ"י שאילולא קים לה בדבר לא היתה אוסרת עצמה, אעפ"י כ' אינה נאמנת לאוסרו]. ומבקשים ממנו ליתן לה גט כדי להתירה אבל אין כופים אותו, שהרי בנתינת הגט הוא נאסר בקרובותיה. ואם נתן לה גט מעצמו — אמר רב: כופים אותו ליתן כתובה, שגילה בדעתו שקידשה (וארוסה יש לה כתובה. (רש"י ותוס'). ויש פוסקים שאין לה, ומדובר כאן כשכתב לה כתובה. (רמב"ן ושאר פוסקי ספרד).

א. האחרונים הוכיחו מכמה מקומות שדין 'שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא' — דין תורה הוא.

(עפ"י נודע-ביהודה תנינא אה"ע כג; פרי מגדים (יו"ד א שפתי דעת לד). וכן מבואר בקצות החשן (לד, ד) ובשבות יעקב — ח"א צג).

ב. אמרה נתקדשתי בפני פלוני ופלוני, ובאו אותם עדים ואמרו שלא נתקדשה בפניהם — נסתפק מהריב"ל אם אסורה משום 'שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא' אם לאו. (המשנה-למלך (אישות ט, טו) פשט מתשובת הרשב"א לענין טבה שאסורה. ובספר 'אמת ליעקב' כאן דחה הוכחתו, כי שונה קדושין שבלא עדים אינם קדושין כלל, והרי בהכחשת העדים הריהי כאומרת קדשתי בלא עדים).

ב. האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא את בתי — הוא אסור בקרובות גדולה ומותר בקרובות קטנה, ושתייהן מותרות בקרוביו, (ואין האם נאמנת כלפי בתה כלל, אף לא מדרבנן).
האומר לאשה קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשת אלא אותי — הוא אסור בקרובות קטנה ומותר בקרובות גדולה. הקטנה מותרת בקרוביו והגדולה אסורה בקרוביו.

ג. אמר רב יהודה: המקדש בעד אחד אין חוששים לקידושו. וחכך רב יהודה אם שניהם מודים בדבר, האם חוששים לקידושוין אם לאו. 'אין ולא ורפיא בידיה'. רב נחמן בשם שמואל ורב יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב אמרו: אפילו שניהם מודים אין חוששים לקדושוין (וכן נמסר על ידי רבה בר רב הונא בשם רב או בשם רבי. וכן אמר רב כהנא). רב פפא אמר: חוששים לקדושוין. רוב ככל הפוסקים נקטו שאין חוששים לקדושוין. ואולם הרמ"א (מב, ב) כתב להחמיר לדעת הרא"ם הפוסק כרב פפא לחוש לקדושוין כששניהם מודים, אם לא במקום עיגון ודחק.

ד. שנים שבאו ממדינת היום ואשה עמהם וחבילה עמהם, וכל אחד טוען על האחרים שהם שלו — מתבאר מתוך הסוגיא שאם יש שני עדים עם זה ושני עדים עם זה שזו אשתו וזו חבילתו — בטלה טענתה. א. באופן זה צריכה גט מכל אחד מהם. וגם אם יש עדים אחרים האומרים כדבריה, לא תנשא ללא גט, וכדין 'תרי ותרי'. וצריכה ליתן להם גטי שחרור. וכן אם יש להם עדים גם על טענות העבדות, צריכים הם גט זה מזה (רמב"ן).

ב. מרש"י משמע שאם יתנו לה שניהם גט, הרי זו גובה מהחבילה כנגד כתובתה [הסכום הנמוך מבין שניהם]. ובריטב"א מבואר שבטלה טענתה מכל וכל, שהרי היא מודה שאף אחד מהם אינו בעלה, ואין יכולה לבוא בטענת 'מה נפשך' כל שהעדים מכחישים דבריה. ג. נתן אחד מהם גט שחרור לחברו והלה קיבל, הרי הודה שהוא עבדו ואינו נוטל כלום מהחבילה. אבל אם שלשתם קבלו גט משלשתם, הרי שלשתם הכחישו טענתם הראשונה לפיכך שלשתם שוים בחבילה (רמב"ן).

לזה עד אחד ולזה עד אחד — הרי כאן עד אחד בהכחשה ואינו נאמן (ואין כאן אפילו חיוב שבועה. רש"י). והרי זה כמי שאין עדים כלל. הלכך האשה מותרת בלא גט, שהרי אין נאמנים לאסרה. ואם באה לגבות כתובתה צריכה שני גטין והרי היא גובה כתובתה מן החבילה, לרבי מאיר שאמר מטלטלין משתעבדים לכתובה.

והמותר בחבילה על הכתובה — הרי זה כממון המוטל בספק, ויחלקו בין שלשתם או שתהא מונחת עד שיבא אליהו. (עפ"י רש"י ורמב"ן). ודעת הר"י ברגלוני שאין לה יותר מכתובתה כלום. והרמב"ן תמה על כך.

דין המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק — יתבאר א"ה בגטין פא.

קלו. חלוקת נכסים או קנין, שנעשו ללא נוכחות עדים — האם יש להם תוקף? ומה הדין בדבר שבערוה? כך אמר רב אשי לבני רב מרי בר איסור שחלקו נכסיהם בינם לבין עצמם: לא הצריכה תורה עדים בדיני ממונות אלא משום השקרנים, אבל לא עצם החלוקה. וכן הדין בקנין, הרי הוא מועיל ללא שני עדים. (רי"ף; תוס'). ואין הדבר דומה לדבר שבערוה שצריך שנים לקיום הדבר, כגון בגטין ובקדושוין, ואף על פי ששני עדים בדבר שבערוה נלמדו בגזרה שוה דבר דבר מממון — משום שאין מועילה הודאת בעל דין במקום שחב לאחרים, והרי בגטין וקדושוין לעולם יש חובה לאחרים, שלא כבדיני ממונות.

דפים טה — טו

קלח. מה הדין במקרים הבאים?

א. עד אחד אומר אכלת חלב — והלה שותק; נטמאו טהרותיך — והלה שותק; שורך גרבע — והלה שותק.

ב. עד אחד אומר 'אשתך זינתה' והלה שותק.

א. אמר אביי: אמר לו עד אחד אכלת חלב / נטמאו טהרותיך / שורך גרבע ונפסל לקרבן, והלה שותק — נאמן. [אבל אם מכחיש את העד — אין העד נאמן].

א. לדברי התוס' (וכן הסכים הר"ן) מדובר כשהעד אומר שארע הדבר באופן שהיה לו לידע, וכגון שאמר לו נתנסך יינך בפניך, הלכך בשתיקתו הרי הוא כמודה לו, אבל בלאו הכי, או שאמר 'איני יודע' — אין העד נאמן לאסור על חברו או לחייבו קרבן. והרמב"ן והרי"ד והרישב"א חולקים וסוברים שאפילו אין הלה שותק אלא אומר 'איני יודע' וכד' — נאמן העד לאסור את המותר, כל שאינו 'דבר שבערוה'.

וכתב הריא"ז, שאם אין הדבר מתקבל על לבו ואינו מאמינו, אעפ"י שלא היה שם — אין חברו נאמן לאסור עליו. (וכן הוא בטור יו"ד קכו, א וברמ"א). ואם בלבו הוא מאמינו ורק אומר בפיו איני מאמינך — אין להקל בשאר איסורים מלבד ביין נסך (עפ"י רמ"א שם).

ב. עוד כתבו התוס' שבאופן שהלה שותק, נאמן העד אפילו אין הדבר בידו, כגון אכלת חלב ושורך גרבע. ואם הדבר בידו [ולרבא (בגטין גז) אפילו אין בידו עתה אך היה בידו מקודם. (וכן הלכה)] — נאמן אפילו אין הלה שותק. (וכן נפסק בשלחן ערוך — יו"ד קכו, א. ואפילו במכחישו).

ואם אדם זה סומך על העד, כגון שעשאו שליח, או שהעד נאמן עליו כשנים, אפילו אין הדבר בידו והלה אינו שותק — נאמן.

ובדבר שיכול להתברר, צריך לחוש לדברי העד ולברר, ואפילו אינו בידו ואין הלה שותק, ואפילו עד אחר מכחישו (תוס', ומובא בב"י וברמ"א יו"ד קכו, ג. וכ"פ הש"ך. ודוקא בדבר שיכול להתברר לאלתר. ע' חות יאיר קיג).

ב. עד אחד שאמר אשתך זינתה, והלה שותק — אביי אמר: נאמן לאסרה עליו. רבא אמר: אינו נאמן, שאין דבר שבערוה פחות משנים. (וכן הלכה. פוסקים).

הרשב"א צדד לומר (לפי תירוץ אחד) שאף אביי לא אמר אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא מודה שאין דבר שבערוה פחות משנים.

היה הבעל מאמינו לעד זה כשנים — אסור בה אף לדברי רבא.

א. מדובר כשבא לצאת ידי שמים. וחייב להוציאה וליתן לה כתובה. (עפ"י רי"ף ועוד. והכוונה שמחויב חיוב גמור בידי שמים אלא שאין ב"ד יכולים לכופו שהרי יכול לומר איני מאמינו. עפ"י ט"ז קטו סקי"א; משיב דבר ח"א כה).

ואין חילוק אם היה העד איש או אשה (רמב"ם אישות כד, יז).

ב. 'מאמינו' היינו שמאמין לו עד כה בכל דבריו, [ואז מחויב להאמין אעפ"י שאינו רוצה להאמינו], אבל אם אינו מאמין לו בשאר דברים כבי תרי רק בדבר זה משום שבלא דבריו היא נחשדה אצלו קצת — לא נאסרה עליו משום כך. (ע' רמ"א קטו, ז; משיב דבר ח"ב א).

- ג. יש סוברים שיכול הבעל להשיעיה בנקיטת חפץ שלא זינתה, קודם שמגבה כתובתה (מ"מ שם). ויש חולקים (כס"מ).
- ד. יש אומרים שאפילו מאמינו אינו חייב להוציאה אלא כשהאשה שותקת (ע' בית יוסף אה"ע טו, ו-ז). ויש אומרים אפילו היא מכחשתו (עפ"י רבנו תם גטין נד; אור זרוע ח"א תרטז; ב"ה ופרישה קעה, ח. וכן משמע פשט דברי הרמב"ם — אישות כד, יז).
- ה. יש אומרים שלאחר תקנת רבנו גרשום מאור הגולה, האומר אשתי זינתה אין יכול לאסרה עליו, כי שמא עיניו נתן באחרת. ועל כן יש לנדודת את האוסר אשתו עליו ומגרשה בעל כרחיה, שהרי סוף סוף מבטל תקנת הגאון. (מובא בהגהות אשר"י).

[אם אינו שותק — אין העד נאמן לאסרה עליו אפילו לאביי, מלבד לאחר קינוי וסתירה, נאמן העד לאסרה על בעלה, ואפילו הבעל מכחיש. (עפ"י סוטה ג; תוס' כאן ושם). שאר פרטים בדיון עד אחד לאחר קינוי וסתירה — נתבאר בסוטה ב].

דף טו

- קלט. א. ינאי המלך ממלכי בית חשמונאי — האם היה כשר לכהונה?
 ב. שני עדים שהעידו על אשה שנשבתה ונישאת לכהן, ושנים אחרים מכחישים ואומרים שלא נשבתה — מה דין הבן?
 ג. עד אחד שהעיד על אשה שנשבתה ונישאת לכהן, מה דין הבן? וכן עד המעיד על פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה — מה דינו?
 ד. כהן שהיה עומד ומקריב במקדש, ונודע שהוא בן גרושה או שהוא בעל מום או שהוא טמא — האם עבודתו פסולה?
 ה. מגורת מים שהיתה בחזקת שלמה וטבלו בה טמאים ונמדדה ונמצאת חסרה, מה דין הטהרות שנעשו על גבה?
 א. ינאי המלך, אף על פי שהיה ממשפחת כהנים, היו חכמי ישראל מוחים בהנהגתו בכהונה, כי היו אומרים עליו אמו נשבת במודיעין והרי השבויה פסולה לכהונה וכשנשאה אביו נמצא הבן חלל. ויבוקש הדבר ולא נמצא (שעד אחד העיד שנשבת ושני עדים הכחישוהו (לאביי). או ששני עדים פסלוהו ואחר כך הוזמו או העידו עדים ששפחה הכניסו תחתיה לשבאים, ואותה הצילוה עד שלא נתיחדה בלא עדים. כן פרשו לרבא). ובשל כך הרג לחכמי ישראל.

[לדברי אביי (בברכות כט. ע"ש ברש"י) הוא ינאי הוא יוחנן, ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה (בריטב"א כאן איתא: ארבעים) עד שנעשה לבסוף צדוקי. ומבואר בגמרא (שם) שהיה רשע מעיקרו ונעשה צדיק וחזר לרשעתו].

- ב. לפרש"י ותוס' מבואר בסוגיא ששני עדים שאמרו נשבתה ושנים מכחישים אותם — הולך אינו כשר לכהונה.
 רש"י מפרש שהאם בעצמה, אילו היינו דנים עליה, היתה כשרה לכהונה. אבל כשהנידון